

LBRIS
GEORGE PETRI

We know
books

IOSIF VIEHMANN

DE LA OPINCĂ LA ȘTIINȚĂ

Ediția a II-a revizuită și adăugită

EDITURA ECOU TRANSILVAN
CLUJ-NAPOCA, 2013

CUPRINS

Prefață	9
IOSIF VIEHMANN	13
<i>Copilăria</i>	13
<i>Al doilea Război mondial și sfârșitul acestuia</i>	19
<i>Întâlnirea cu Savantul EMIL RACOVIȚĂ</i>	28
GEORGE PETRI	39
<i>Generalități</i>	39
<i>Desfășurarea unor evenimente</i>	41
<i>Sâmbra oilor</i>	63
<i>Ultima opincă</i>	73
<i>Profesor suplinitor de matematică (1957 – 1958)</i>	76
<i>Student la Cluj</i>	81
<i>Viața de familie</i>	94
<i>Viața de pensionar</i>	103
<i>Meseria de profesor</i>	108
<i>De vorbă cu Dumnezeu</i>	110
<i>Dicționar de regionalisme</i>	115
Cum ajunge profesorul IOSIF VIEHMANN	
la NĂSĂUD	118
Scurt istoric al NĂSĂUDULUI	121

Înființarea laboratorului de Științe Naturale	125
<i>Nașterea laboratorului de științe naturale</i>	125
<i>Societatea de Științe Năsăud</i>	130
<i>Gestionarea activității Laboratorului</i>	134
<i>O zi din viața Laboratorului</i>	137
<i>Fabricarea planșelor didactice: „Cum se fabrică”</i>	138
<i>Conferențieri la catedra sălii de curs</i>	143
<i>Laboratorul foto</i>	146
Grădina zoologică școlară	151
Împăierile	161
<i>Tehnica împăierii</i>	161
<i>Bilanțul materialelor donate altor școli și instituții</i> <i>din țară</i>	170
<i>Totalizarea materialului didactic donat de</i> <i>laboratorul școlii pedagogice, vânătorilor</i>	181
<i>Adresele de confirmare ale trimiterilor</i> <i>de material didactic</i>	183
Permanența excursiilor didactice	195
<i>Excursiile pedagogice</i>	195
<i>Un sumar al excursiilor din intervalul 1951-1956</i>	207
<i>Următoarea excursie</i>	220
Ce fac sau unde sunt elevii eroi ai acestei cărți, după o jumătate de secol?	223
Recunoștințe și Recompense	227
Addenda	229

Epilog.....	257
Cuvânt de încheiere	263
Warning.....	264
Barfuß in die Wissenschaft. Zusammenfassung	265
Bibliografie.....	267
Glosar.....	268

Copilăria

M-am născut în zodia fecioarei, pe 1 septembrie 1925, la Cluj. Tatăl meu, pe nume IOSIF VIEHMANN, de origine germană, a venit în 1919 la Cluj pentru a ocupa prin concurs postul de prim violonist al orchestrei Operei Române din Cluj. Concursul s-a desfășurat în Cehia, la Conservatorul din Brno. Mama a fost o româncă pe nume MUREȘAN ELISABETA. Pentru că în anii aceia România era prosperă, și-au cumpărat curând o casă pe strada Dimitrie Cantemir, nr. 6. În casă am avut o servitoare dintr-un sat ungiuresc din jurul Clujului, de la care am învățat limba maghiară. Mama a fost o femeie frumoasă iar Tatăl meu a fost pentru mine, cel mai prețios om și cel mai de caracter din tot ce am cunoscut până astăzi (ianuarie 2012).

Primele patru clase s-au numit atunci Școala Primară. Am absolvit-o la Școala Generală nr. 3 de lângă statuia lui Baba Novac (Bastionul Croitorilor). Încă din prima clasă mi-a displicut școala, lucru pe care l-am mărturisit celor din jurul meu, până când unul a râs de mine în felul următor: „*unge zidurile școlii cu slănină și-or să vină câinii să o mănânce*”. Am cerut omului în cauză detalii iar după ani de zile am înțeles că slăcina a fost o experiență pierdută. Nu știu nici până astăzi dacă pierderea s-a datorat vârstei precoce sau unor circumvoluțiuni care a dus la iveală puțină prostie. În banca I erau cei mai buni elevi cu notele cele mai mari. Eu am ajuns în ultimul rând al clasei, pentru că învățătorul mi-a găsit în

căptușeala paltonului un exemplar din romanul serial, de tineret, din celebra colecție *AVENTURILE SUBMARINULUI DOX*. Romanul a fost publicat în fascicole iar fiecare număr povestea un anume episod. Această literatură era interzisă din pricina felului neobișnuit de reușit în care era scris. Când mai aveam un an pentru a termina Școala Primară, am descoperit sau au descoperit alții, pasiunea mea pentru animăluțe de tot felul și în toate felurile. După terminarea celor patru clase primare ajung elev la Liceul „GH. ANGELESCU”. Când ajung în clasa a III-a de liceu sufăr din nou de faptul de a fi încorporat într-o instituție numită școală. Ca urmare plec dimineața cu ghiozdanul în spate dar în loc să cobor la liceu, urc în dealurile Feleacului. În prezent în acele locuri sunt livezile experimentale de pomi fructiferi ale lui RUDOLF PALOCSAY. Pe aceste dealuri nu erau nici șosele, nici case locuite. Puținele excursii de sâmbătă/duminică priveau concrețiunile de Feleac, adică acele forme de relief sferic, care uimeau admiratorul prin varietatea lor infinită. Aici am găsit o fundătură care era umbrită de câteva ramuri de salcie. Am mai chemat din clasă și alți curioși să-mi vadă descoperirea. Am întins niște sfori și sârme peste care am pus vechi covăce de linoleum scoase din inventar iar în final, am adăugat ramuri de salcie, care camuflau minunat superba noastră colibă. Ne-am închipuit că pieile roșii sau africanii lui WINNETOU au putut avea adăposturi asemănătoare. Din eroi ca brigadă au făcut parte următorii: PIMPI TELIA și IOAN POP, zis „GOMBA”. Cu acești doi pionieri umpleam fiole decapitate în care a fost cândva ser fiziologic, le încărcam cu acid clorhidric și le lipeam trei aripioare care ajutau la direcționarea lor când le aruncam înspre dușmani. Între timp se acumulau absențele mele nemotivate. Când au ajuns la numărul 150, am fost

UBRIS | We know books

chamat la direcțiune și avertizat. Ca urmare m-am dus în Piața Abator unde sosise celebrul Circ Klutzky, pentru că aflasem că acest circ ridică ancora la sfârșitul săptămânii deoarece și-a terminat turneele în țară. M-am dus la un bărbat înalt, voinic dar murdar și l-am întrebat dacă pe bani mă poate duce la Constanța unde aștepta vaporeșul circului. Omul a răspuns favorabil dar mi-a cerut 500 lei, pe care să-i aduc joi, iar sâmbătă să vin cu ranița în care să pun o pătură, haine de schimb și mâncare. Am umblat disperat două zile până am strâns banii care nu erau deloc puțini. Omul a scuipat ușor bancnotele după care le-a lipit pentru un moment de frunte spre a-i aduce noroc. A dat mâna cu mine și și-a spus numele pe care a doua zi l-am uitat deoarece era prea exotic. Am stat gură cască, uitându-mă cum muncitorii circului scot ancorele metalice din pământ. După poruncile primite, sâmbătă am ieșit tiptil din casă mai devreme ca de obicei, cu ranița în spate plină, potrivit instrucțiunilor, fără să mă audă nimeni din casă. Piața Abator era în marginea Clujului. Am întins puternic pasul ca să nu întârzi. Ardea în pieptul meu siguranța cu care voi putea vizita Cimitirul Elefanților, Jungla Africană, broaștele țestoase peste care trec camioanele fără să fie vătămate și triburile din miezul Africii care-ți dau orice pentru o bucată de oglindă, un cuțit metalic sau o cutie de chibrituri. După ultimul colț care mă duce în piață am văzut că nu mai e nici o urmă din celebrul circ. O femeie descărca pepeni spre vânzare. Am întrebat-o unde este circul cu vagoane multe ce se afla în acel loc în zilele trecute. Femeia îmi răspunde că a sosit aseară în piață și nu era nici un vagon pe roți. Am crezut că lumea s-a oprit în loc. Am scos pătura din raniță, am așternut-o pe o bancă iar din îmbrăcămintea înghesuită în fundul raniței mi-am făcut o pernă și m-am întins cu ochii spre

LIBRIS | We know books

bolta cerului care era lipsit de stele. În camera mare de pe strada Cantemir 6, Mama a adunat creditorii mei, Tata a adus banii spre restituire iar eu am rămas repetent. După câteva săptămâni a scris în ziare că Circul Klutzky navigând spre America s-a scufundat. Eu am terminat clasa repetată cu premiul III. Acest lucru s-a întâmplat în Liceul de Stat Maghiar cu limbă de predare română de pe strada GHEORGHE BARIȚIU. Aveam impresia în următoarele zile că lumea mă privește ca pe un sărăntoc inutil. Nu știu cum a ajuns istoria aventurilor mele la urechile profesorului de geografie TĂTARU. Acesta m-a dus de mână în camera cu planșele geografice și mi-a vorbit multșor despre ce-i frumos în lumea asta, dezamăgindu-mă doar cu informația că elefanții nu au un cimitir. Nu mai știu nimic din ce mi-a spus dar mi-a spus multe fără să mă dojenească. Mai târziu, am avut eu un motiv pentru a-l căuta. Nu l-am mai găsit la vechea lui catedră.

În colecție am avut și două insectare pentru care mergeam condus de Tata, săptămânal, în Dealul Feleacului, cu plasa de prins fluturi și cu o alta fabricată din ciorapii Mamei. Aceasta din urmă servea pentru pescuitul dafniilor din lacurile de sub Vârful Peana. Era un deliciu pentru peștii exotici din acvarii să aibă la felul întâi acești purici de baltă.

Tata găsea timp între zilele cu spectacol pentru a merge la pescuit în Pârâul Nadășului care urmărește și astăzi în paralel șoseaua care duce spre Oradea. L-am găsit cu două scăunele a câte trei picioare. Pe unul ședea iar pe celălalt își etala sculele de pescuit. Din pricina vârstei nu țin minte ca Tata să fi pescuit vreodată vreun pește.

Când m-am făcut mai mare am aflat că pârâul Nadășului nici nu avea pești, fiind în schimb renumit pentru raci.

Iarăși sunt infirm în judecăță și nu pot preciza dacă prezența mea frecventă în spectacolele de peste zi (pe atunci existau numeroase matinee pentru școlari) sau faptul că în pauze primeam dulciuri (pe care tata le cumpăra din bufetul artiștilor de tot felul aflat la subsol în spatele fostei orchestre) ori pur și simplu, am nutrit deja de pe atunci pasiune pentru muzică. Iaca ne-am făcut și mai mari, eu și fratele meu EUGEN, care era mai tânăr cu cinci ani. Tata a adus în casă o semi-vioară și a început să devină profesorul nostru. După două săptămâni EUGEN a fost eliberat. Descoperise că acesta nu avea ureche muzicală. În schimb eu, PEPERL (PEPI în versiunea germană), aveam cât pentru amândoi. EUGEN a fost în schimb priceput la aritmetică și a cunoscut încă la răsăritul soarelui tabla înmulțirii, chiar și cu 7. Tata a făcut pentru noi încă un pas pentru a ne apropia de umbra soarelui, de aroma florilor și de Dumnezeu. În fiecare duminică dimineața ne urcam toți trei într-un autobuz care pleca de lângă statuia lui Baba Novac, foarte aproape de Teatrul și Opera Română și ne descărca în Vârful Feleacului. După un drum de 7 km, fierbea apa în motorul autobuzului, care era un rebut al transportului în comun. Tata căra mâncarea și două păturele. Eu eram cu obișnuitele plase pentru fluturi și pureci iar EUGEN, cu două cărți de citit. Când venea și mama cu noi aveam mai multe feluri de mâncare, așezate cu multă ordine în niște cutii speciale din aluminiu, făcute anume pentru excursii și călătorii. Nu aveam voie să aprindem focul nicăieri și niciodată în aceste excursii. Ceaiul sau supa concentrată în pastile, erau încălzite pe o mini spirtieră cu ajutorul câtorva pastile de „spirt solid”. Când ne prindea întunericul încă sus în Feleac, aveam o mare bucurie întârziind câteva minute în plus pentru a admira luminile orașului. Aveam totdeauna impresia

LIBRIS | We know books
că dacă urcăm într-un Simulacru de tribună, vom vedea mai multe becuri ale străzilor decât altfel.

Era o tribună construită special pentru a urmări sosirea concurenților ce porneau din dreptul Teatrului Național în marea cursă de viteză în coastă a Feleacului.

Era o competiție internațională la care uneori asistau și altețele regale pasionate de curse.

În 1934 JEAN CALCIANU stabilește un record pe Feleac unde îl bate pe favoritul și specialistul coastei HANS STÜK.

Mai târziu în 1938 celebrul HANS STÜK își ia revanșa la volanul unei mașini Auto-Union.

În Cluj era o mare agitație în săptămâna competiției. Dis de dimineață concurenții își încercau motoarele, testau traseul, recunoscând numeroasele curbe în lupta de a câștiga marele premiu.

În acei ani mașinile nu aveau cabina închisă iar piloții purtau un fel de glugă de piele închisă la gât și ochelari de soare.

Mulți ani mai târziu după anul 1969 la apariția Daciei 1100, a concurat și ea în această cursă.

În 1970 LAURENȚIU MOLDOVAN, prieten bun, pasionat de mașini stabilește o performanță internațională. El câștigă cursa de viteză în coastă, etapă în Campionatul European de munte și ia locul III în clasamentul general.

În jurul anului 1972, circuitul de viteză în coastă ia sfârșit și din cauza unor accidente și din cauza dificultății curbelor ei.

Încă înainte de deznodământul final al acestor evenimente are loc divorțul părinților mei. Cei care ne-au cunoscut sau i-au cunoscut, au creat zvonul potrivit căruia, mobilul divorțului ar fi fost dorința Mamei – refuzată de Tata – de a se muta cu totul la Familia VIEHMANN din Cehia (localitatea Tescheditz). În replică, Mama cere statutul de refugiat și se mută cu noi, cei doi copii, la Timișoara. Formele de trecere a punctului de frontieră din Feleac întârzie pentru noi copiii. Ca urmare, trăim în casa din Cluj, strada Cantemir nr. 6, împreună cu Tata, cale de un an de zile. Într-o seară când cinăm toți trei, având pe masă tăieței cu varză gătiți de Tata, eu îl întreb: „Tata, de ce v-ați despărțit tu și Mama?” Astfel s-a ivit prilejul de rutină la despărțirea soților, ca cel întrebat să-și motiveze despărțirea, acuzând total partea adversă. Aici nu a fost așa. Tata a răspuns astfel: „Vedeți, Războiul este aproape. Sirenele ne trimit în adăposturi subterane de două/trei ori pe zi. Faptul că voi veți părași Ardealul în care v-ați născut, acum Ungaria, și vă veți stabili cu Mama la Timișoara (România), ține tot de război. Mama voastră a fost soția mea pe care o voi iubi toată viața. Nu-mi amintesc să-mi fi greșit vreodată. Voi amândoi sunteți sănătoși, frumoși și deștepți. Astea au fost săvârșite de Mama nu de mine. Cât veți trăi aveți de mulțumit Mamei pentru faptul că sunteți două ființe de mare nădejde. Faptul că mergeți împreună tot la Mama, este dovada felului în care vă iubește.” La câteva zile mai târziu Tata pregătește două geamantane. Unul mai mic și unul mai mare. Le umple fiecare cam pe trei sferturi cu haine și hăinuțe iar în locul rămas liber ne-a spus să ne așezăm noi ce dorim să adăugăm. EUGEN și-a pus cărți nu știu de care iar geamantanul lui mai mic a cântărit mai mult decât

geamantanul meu mai mare. Eu mi-am pus în geamantan câteva „discuri de patefon din vinilin”, astăzi numite LP-uri (BRUNSCHWIG, casă de discuri americană renumită pentru înregistrări celebre în Istoria Jazzului). Când primesc pașaportul îl are înscris pe el și pe EUGEN. Tata a ținut ca cei doi frați, EUGEN și IOSIF să fie tot timpul împreună. Într-o dimineață, cu ceva timp înainte de a pleca în România, Tata mă surprinde ascultând la radio postul Beograd, unde un big-band, executa piesa cunoscută la noi sub numele de *Sanie cu Zurgălăi*. Tocmai în acele zile el repeta și acasă, partitura pentru vioara I din Opera Tanhäuser de RICHARD WAGNER iar eu, umblam cu zurgălăii... „Ce ascuți fiule?”, întrebă Tata. Eu mă fâstăcesc pregătind cuvinte în care să-mi cer iertare. Tata însă îmi spune: „Oamenii au o singură muzică. Ea trebuie să fie bună, plăcută, iubită, cu datoria de-a întâlni oamenii care s-o aplaude. Spre exemplu, nu demult te-am observat, pitulit lângă radio, ascultând pe cântărețul acela negru, răgușit, unul din marii trompetiști ai lumii. Femeii ce o avem în chirie în fundul curții îi dau lacrimi de bucurie când ascultă muzică populară românească, când o ascultă pe MARIA TĂNASE. Ca valoare, în fața judecății din Cer, aceste două muzici sunt la fel de prețioase, comori care fac să fim fericiți.” Din acea zi am pierdut cătușele, iar după ce am ajuns la Timișoara am trecut pasiunea mea pentru Jazz în punerea pe picioare a unui big-band și a două reviste muzicale, lucru pe care-l veți afla spre finele acestui text.

Tata închide geamantanele și spune „*mâine ne trezim mai de dimineață. Va veni un fiacăr (birjă), cu care vă voi conduce până sus în Dealul Feleacului unde vă așteaptă Mama*”. Aceste cuvinte sunt scăldate de un plâns care face un amestec între portativul lui WAGNER, închiderea geamantanelor, muzica de la Beograd și lacrimile noastre.

Tata ne trezește „la baie cu apă rece până la brâu”. Birja a venit la ora 9 fix și am pornit spre Vârful Feleacului. Birja era trasă de un singur cal iar noi eram 2 copii și 2 adulți. S-a oprit de câteva ori până sus. Ajunși în vârf ne dăm jos iar tata întreabă cât costă. Birjarul cere o sumă iar tata nu avea toți banii. Se pipăie în toate buzunarele iar birjarul strigă pe un ton amenințător că va veni în zilele ce urmează după diferența de bani. De această dată am plâns doar noi copiii, poate speriați că birjarul ar putea face vreun rău lui Tata. Nu mă pricep să vă spun cum a fost despărțirea. Eu aveam aproape 16 ani iar EUGEN, 11. EUGEN a luat colțul paltonului lui Tata în două mâini și a tras de el strigând să mergem acasă înapoi pe strada Cantemir. Au venit doi soldați care ne-au luat de mână. EUGEN a fost peste tot împotriva. Ne-au coborât din Vârful Feleacului iar după 1 km, ne-au dus într-o curte unde era biroul vamal. Unul dintre soldați ne-a dat biscuiți, pe care-i avea legați într-o batistă. Eu am vrut să urc în turnul acelei clădiri unde trebuia să prezint pașaportul la control. EUGEN a sărit ca o panteră luându-mă de mână și venind cu mine sus unde ne așteptau vameșii. Acolo am aflat că EUGEN ar fi fost oricum obligat să-și dovedească prezența. Am fost întrebați cine ne-a urcat până în Feleac, dacă nu cumva ne este foame și ni s-a spus să așteptăm un camion care ne duce jos în orașul Turda. Acolo, la un birou de graniță ne aștepta Mama și Tatăl nostru vitreg. Iarăși, nu sunt în stare să povestesc ce s-a întâmplat în următoarele două zile, cum ne-am luat în primire camera cu un pat dublu, iar eu am scos o fotografie de-a lui Tata și-am prins-o sub o clemă a oglinzii din acea odaie.

Câțiva ani mai târziu, ALPHONS DOEMEN, președintele Federației Belgiene de Speologie ne face o vizită la Peștera de la Tăușoare și la Cetățile Ponorului cu 30 de studenți sosiți în

două microbuze. Ei ajung într-o zi cu soare și vreme frumoasă direct la Institut. Studenții anului II Geografie, ai Institutului Regal de Geografie din Liège, rămân impresionați de clădirile impozante și parcul rămas după prima tentativă de instituire a unei grădini botanice (li se explică studenților că sunt rămășițele Imperiului Austro-Ungar). După o vizită de protocol săvârșită în Institutul de Speologie, împlinesc dorința oaspeților de a sosi încă înainte de întuneric la Peștera de la Tăușoare din M-ții Rodnei. Sosiți la fața locului deschidem corturile și a doua zi grupul fericit că va ajunge până la 205 m adâncime, purcede la prima coborâre în peșteră. Din fericire totul se termină cu bine. La sfârșit, studentul, președinte al Cercului Regal de Geografie, adresează călduros invitația de a întoarce cât mai curând vizita. Noi replicăm că obținerea unui pașaport pe numele VIEHMANN ar fi imposibil, având Tatăl în Germania Federală. Știrea produce consternare în grupul belgian. Pe loc, ca și cum ar fi fost pregătit, ALPHONS, ne aduce la cunoștință următorul plan: pentru ca să-mi pot vizita Tatăl, pe care nu-l văzusem din ziua trecerii frontierei din Feleac, va proceda astfel: va invita cu acte oficiale conducerea Institutului, secondată de IOSIF VIEHMANN, căruia s-a datorat vizita belgienilor de la Tăușoare și atunci, în lista cu pricina au apărut șeful Institutului DAN COMAN, responsabilul de partid RUSU TEODOR și nepotul savantului RACoviȚĂ, tânărul GHEORGHE RACoviȚĂ. În coada listei se afla IOSIF VIEHMANN. Spre surprinderea tuturor, sosesc cu această gardă de onoare în gara Törwang în sudul Germaniei Federale, unde în gară mă așteaptă un grup de 6 persoane, purtătoare a numelui de VIEHMANN. Cel mai în vârstă are un par în mână, care afișează o planșetă pe care scria *Törwang – VIEHMANN*. Eu cobor iar restul colegilor mei